

ԵՂՎԱՐԴ ԳՈՒԼԱՆԾՅԱՆ

ԱՆՐԱԲԱՅԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ*

Երբ Բարաքքան արձակվեցավ Պիղատոսն
Աստվածորդույն տեղ անբարբառ ու անճնորաց,
Ուրախությամբ մը դիվային անցավ, տուրաց,
Դաշտերն դաշտ, իրեն մտել վանված փոսն,
Չը հավտալով իր ստվերին խղ, անիմաց:

Մե՛ծ հողկահար՝ ճանչցած բոլոր քառույթներ,
Քաղաքեն դուրս՝ փայլակնարագ կը վազեր ան,
Ձեռքերն օդին մեջ պրկված, ու իր բերանն
Իբրև ճահին մը փրփրած կ'արտահաներ
Թույնով, անով գալարվող ճիշ մ'անկերպարան:

Գալիլիայեն Դեկապոլիս, Կափառնաում,
Իր՝ արձակված մահաւաքտի տարակույտով,
Կը շոշափեր մութ մարմինն ու ճակատը գով,
Ու տեսիլքին մեջ կ'անված, շփոթ տրտում,
Իր վազքին մեջ ինկավ խոշոր քարի մը քով:

Մրափն անեղ եղավ՝ իբրև լավա էռուն:
— Խաչերու մութ անտառի մը ծոց անվախճան
Կորված էր մեծ հեղուկակը՝ Բարաքքան.
Ամեն խորշն կ'արտար իր մաղլ անուշ,
Մինչ սողուններ կը փակեին ելքի ճամբան:

* Արևմտահայ հայտնի բանաստեղծ նովարդ Գուլանչյանի մահվան տասնամյակի առթիվ հրատարակում ենք սույն բանաստեղծությունը՝ ի հարգանս հեղինակի հիշատակի:

Նովարդ Գուլանչյանը ծնվել է 1880 թվականին Սկյուտարում (Կ. Պոլիս), գրասեւ արհեստավորի ընտանիքում: Փոքրուց նա շրջապատված է եղել հայ անվանի մտավորականների ընտանիքներով: Մոր կողմից ազգական էր Պետրոս Դուրյանին, Նզիա Տեմիրեիպաշյանին և Սիպիլին:

Սովորել է Կ. Պոլսի Պերպերյան կոլեջում, ուր և կատարել է իր առաջին բանաստեղծական փորձերը: Նրիտասարդ, խոստումնալից բանաստեղծը վաղ հասակից իր աշխատակցությունն է բերում պոլսահայ մամուլին իր բանաստեղծություններով՝ 1899-ից մինչև 1922 թվականը:

1909 թվականին Կ. Պոլսում հրատարակվում է նրա բանաստեղծությունների առաջին ժողովածուն՝ «Արևելի բոցեր» հատկանշական խորագրով: Այնուհետև «Մարմարե մենություն», «Երկնային մեղեդիներ», «Կարապի երգեր», «Սերմեր օտար հողի վրա», «Խաչված ֆաղափներու ձայնը», «Ապագայի տեսիլներ» և այլ խորագրերով լույս են տեսնում նրա մեծ թվով բանաստեղծությունները, որոնք ցրված են պոլսահայ, ինչպես նաև սփյուռքահայ մամուլի էջերում:

Մինչև 1922 թվականը Ն. Գուլանչյանը ապրում է իր ընտանիքով Կ. Պոլսում, ապա փոխադրվում Բուխարեստ, ուր շարունակում է գրական իր գործունեությունը մինչև իր մահը՝ 1957 թվականը: Նրա մեծ թվով բնագրական-հայրենասիրական, խոհական-ֆիլիսոփայական բանաստեղծությունները մեծ մասամբ ցրված են մեծում հայ մամուլի էջերում:

Ն. Գուլանչյանի անախդ և հայ մամուլում ցրված ստեղծագործությունների հավաքումն ու հրատարակումը լավագույն հուշարձանը կլինի մեր ճանապարհ գրողների՝ Վարուժանի, Զոհրապի, Սիամանյոյի և մյուսների, սերնդակից և գրչակից ազնիվ բանաստեղծի հիշատակին:

Ուղքերուն տակ կը խոտոչվէր հողը կարմիր,
 Ու արյունով կաշած ծառեր, ա՛լ անտառափ...
 Կը փչէին կուրծքին վրա, համակ սարափ...
 Նազթաղիներն, մեծ խաչի մը ոտք ծնրադիր,
 Ողբուկոծով կը սարսեր իր սիրտը պարսպ:

«Ո՛վ հարաքրա, ի՞նչու իմ սերս սպաննեցիր,
 Սիրա՞ծ էի, երբեք կյանքիդ մեջ, ապիրատ,
 Կյանքն ի՞նչ արժեք ունի սրտի մը համար վատ.
 Լավ չէ՞ր որ դուն քավեիր քու ոճիրդ անձիր,
 Եվ թողեիր իմ սերս ինձի, սերս անարատ:

«Բա՛ց քանի որ կյանքի պարզն, ո՛վ անարժան,
 Թերահավատ մութ խուժանեն տրվեցավ քեզ,
 Սրբե՛ մեղքերդ, եղի՛ր քարի ու եղի՛ր հեղ,
 Կապե՛ գոտիդ, վառե՛ր բուրվառդ ու պաշտե՛ Ան
 Որ քու ոճիրդ տեղ խաչեց Սիրտը լուսակեզ»:

Ընդոստ թռչվեց այսամարի իրանն անգոր.
 Չէ՛, սիրած չէ՛ր. ծաղիկ մը չէր հոտոտած բնավ.
 Սպաննած էր ու գողցած էր. մի՛շտ անիրավ՝
 Իրավունք էր կորցած իր տառ մատներով կոր.
 Աշխարհն ու մարդ արժեք մ՛ունեն լո՛կ իբրև դավ...

Սակայն ի՞նչու զինովցած էր ու կը վազեր,
 Ու կը սուրար ճորեն իբրև հալածական...
 Զինքը չէ՛ին թողեր ազատ. ի՞նչ ուժ էր ան

Որ ուներուն վրա զանված՝ զինք կը սարսեր...
 Անորունդի մ՛եզր հսկող ամուլ ծառի նման...

Անոթի էր ու չէր կրնար ուտել բնավ:
 Զիթենիներ, սարալանջին վրա կանգուն,
 Իբրև պտուղ՝ կը թափեին կուար իր գլխուն,
 Ու նարինջներն երիքովի, ծարավին բավ,
 Արյո՞ւն է, որ կը հոտեին, միա՛յն արյո՞ւն...

Ու մեծ աղբյուրը Սյունքարին ուր, օր մ՛ուրախ,
 Աստվածորդվույն հետ խոսեցավ Սամարունին,
 Կ՛արձագանքեր խորունկ՝ նման անապատին...
 Ու աղջիկներ, մեյ մեկ թակույկ թևերնեն կախ,
 Կաթիլ մը ջուր չը խորհեցան տալ այն վատին:

Ամեն մեկը փախ կու տար՝ զինքը տեսնելուն:
 Թափառական հոգևարքն էր, խիղճն վանված,
 Ուղքերուն տակ կոխտեղով ծաղիկներ թաց...
 Չը կրնալով մեկնել ինք իր ուրախություն,
 Դեպի նորեն մահաբեմն էր կարծես հանված:

Աշխարհի հողն իր մահաբեմն էր ընդարձակ,
 Զի, մոլեգնած խորությունն ուրախության,
 Ո՛չ մեկ քանի մեջ չէր կրցած պարփակել զայն,
 Ու մինչև այսօր, հոգևարք ու նյութ անհազ,
 Առանց մեռնիլ զհոնալու բնավ, կը վազե ան...

Պուրբեշ, 1923

